



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพการพยาบาล เป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของบุคคล และชุมชน ซึ่งประกอบด้วยการศึกษา การบริหาร และการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อชีวิตมนุษย์ โดยการทำงานประสานกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นที่พยาบาลจะต้องปฏิบัติตนให้ผู้ป่วย ผู้ร่วมงาน ตลอดจนบุคคลทั่วไปเกิดความเลื่อมใส เชื่อถือไว้วางใจ และยกย่องวิชาชีพด้วย พยาบาลนอกจากจะมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแล้ว จำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ การที่พยาบาลมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพจะช่วยให้สามารถใช้ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับการศึกษาอบรมมาได้อย่างเหมาะสม สามารถให้การพยาบาลที่มีคุณภาพแก่ผู้ป่วยและครอบครัว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ถ้าพยาบาลขาดซึ่งทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนแล้ว ย่อมจะทำหน้าที่ของตนได้ไม่ดีเท่ากับบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ดังคำกล่าวที่ว่า ถึงแม้บุคคลจะมีความรู้ดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าไม่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนแล้ว ย่อมจะทำหน้าที่ของตนได้ไม่ดีเท่ากับบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (สมสมัย พัทธ์ธี, 2513) ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมที่แสดงออก เป็นผลมาจากทัศนคติซึ่งเกิดจากประสบการณ์ทั้งที่เป็นประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อมที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ และบุคคลสำคัญ ทัศนคติต่อวิชาชีพจึงนับว่ามีความสำคัญมาก

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องการให้นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ดังนั้นวิชาชีพพยาบาลจึงให้ความสำคัญของทัศนคติอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากปรัชญาของสถาบัน จะมีวัตถุประสงค์ที่เน้นในเรื่องทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ การปลูกฝังทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลในทิศทางบวก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดใจรักในวิชาชีพจนเกิดความพึงพอใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลอย่างสมบูรณ์แบบ

นักศึกษาพยาบาล เข้าสู่วิชาชีพการพยาบาล โดยมาจากภูมิหลังที่แตกต่างกัน อาจมาจากครอบครัวนักธุรกิจ ครอบครัวชาวนา ครอบครัวนักวิชาการ หรือครอบครัวที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับสาธารณสุข เช่น แพทย์ พยาบาล เป็นต้น การที่มีบิดา มารดาประกอบอาชีพที่แตกต่างกันไป ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อวิชาชีพของนักศึกษา เพราะประสบการณ์จากอาชีพมีส่วนสำคัญต่อแนวความคิด ความเชื่อ ของพ่อแม่ที่มีต่อการเลือกอาชีพของบุตร และเหตุผลของการเข้าสู่วิชาชีพของนักศึกษาก็แตกต่างกันไป ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อวิชาชีพด้วย ดังที่ราวลินส์ (Rawlins, 1991) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลมากที่สุด คืออิทธิพลของครอบครัว รองลงมาคือ การมีประสบการณ์โดยตรงต่อการปฏิบัติงานพยาบาล จากการเจ็บป่วยหรือดูแลญาติที่เจ็บป่วย ดังนั้นประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยหรือญาติที่เจ็บป่วย จึงเป็นประสบการณ์เฉพาะที่ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยตรง และมีผลต่อทัศนคติของบุคคลด้วย ถ้าประสบการณ์นั้นเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เกิดประทับใจ ฟังพอใจก็จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย

ในปัจจุบันพบปัญหาเกี่ยวกับนักศึกษา คือ นักศึกษาที่เข้ามาเรียนวิชาชีพพยาบาล เลือกเรียนวิชาชีพพยาบาลเพียงเพื่อให้มีสถานที่เรียน มองเห็นว่าหางานได้ง่าย มีโอกาสเรียนต่อในสาขาอื่น ๆ มีโอกาสได้ติดต่อคนจำนวนมาก หรือเลือกตามความต้องการของพ่อแม่ การเลือกเรียนเพราะใจชอบมีน้อย (พาริดา อิบราฮิม, 2535) ผลผลิตของการศึกษา ยังไม่ได้สร้างพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เนื่องจากผู้เรียนขาดความพร้อมทางด้านจิตใจ ที่จะเลือกวิชาชีพการพยาบาลด้วยความจริงจัง จึงจบมาอย่างผู้รู้แต่ขาดทัศนคติ ขาดทักษะที่พร้อมจะให้การพยาบาลในองค์กรรวมได้ (พาริดา อิบราฮิม, 2536) จากการศึกษาของประนอม แสงจันทร์ (2529) เรื่องความพึงพอใจในการศึกษาวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษานพยาบาลในสถาบัน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 49.17 เลือกเข้าศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพพยาบาล เพราะหางานง่าย และนักศึกษาพยาบาลโดยส่วนรวม มีความพึงพอใจในการศึกษาวิชาชีพพยาบาลอยู่ในระดับปานกลางและจากรายงานการวิจัยของทบวงมหาวิทยาลัย (2527) เรื่อง สถานภาพการศึกษานพยาบาลในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เรียน พบว่า ร้อยละ 65.58 ไม่ทราบระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสถานศึกษา ก่อนเข้าเรียน ร้อยละ 74.35 ทราบบ้างในรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียน ในสถาบัน สังกัดกระทรวงสาธารณสุข และสังกัดกระทรวงมหาดไทย พบว่า ร้อยละ 85.99 และ

85.00 ของผู้เรียนที่ตอบว่าได้รับการปฐมนิเทศใน เรื่องบทบาทและหน้าที่ของตนเมื่อจบการศึกษา สำหรับสถาบันสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงกลาโหม และกรุงเทพมหานคร ตอบว่าได้รับการปฐมนิเทศใน เรื่องเดียวกัน ร้อยละ 79.10 79.17 และ 73.68 ตามลำดับ และร้อยละ 22.27 ของผู้เรียนในสถาบันสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ตอบว่าไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนพยาบาลก่อนเข้าศึกษาทำให้มองเห็นว่าผู้เรียนวิชาชีพพยาบาลยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพพยาบาล ลักษณะของวิชาชีพและบทบาทหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่า ในแต่ละปีการศึกษามีนักศึกษาพยาบาล ที่ศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล ลาออก พักการเรียน เรียนซ้ำชั้น เป็นประจำทุกปี เช่น ปีการศึกษา 2530 ลาออก 11 คน พักการเรียน 3 คน เรียนซ้ำชั้น 20 คน ปีการศึกษา 2531 ลาออก 19 คน พักการเรียน 3 คน เรียนซ้ำชั้น 10 คน สำหรับนักศึกษาที่ลาออก มีเหตุผลการลาออก เพราะต้องการเปลี่ยนอาชีพ หรือไปศึกษาในสถานที่อื่น และเจ็บป่วย หรือสุขภาพไม่สมบูรณ์ (อรพิน แสงสว่าง, 2536) และจากการศึกษาของกุลยา ตันติผลาชีวะ และคณะ (2536) เรื่องการลาออกจากวิทยาลัยพยาบาล กลางคืน ของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า นักศึกษาที่ออกกลางคืน เป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี ลาออกสูงสุดร้อยละ 4.31 โดยเฉพาะชั้นปีที่ 1 ลาออกเฉลี่ยร้อยละ 6.54 ต่อปี สาเหตุของการออกกลางคืนอันดับแรกคือ ทักตนคติไม่ดีต่อวิชาชีพ ร้อยละ 38.4 เนื่องจากไม่ชอบลักษณะงานพยาบาล ร้อยละ 35.9 และจากการสัมภาษณ์นักศึกษาพยาบาล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามารธิบดี พบว่า มีอัตราการลาออกกลางคืนมากกว่า ร้อยละ 5 ของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี เช่นปีการศึกษา 2534 ลาออกกลางคืนร้อยละ 6.32 และปีการศึกษา 2535-2537 ลาออกกลางคืนร้อยละ 11.1 และนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ มีนักศึกษาลาออกปีการศึกษาละ 1-2 คน (นักศึกษาพยาบาล สัมภาษณ์, 2537) ทำให้เกิดการสูญเสียทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลเสียอย่างมาก

สถาบันการศึกษานพยาบาลทุกแห่งเมื่อรับนักศึกษาแล้วย่อมมีความมุ่งหวังให้นักศึกษาสำเร็จเป็นพยาบาลวิชาชีพ ความสำเร็จของการเรียนวิชาชีพพยาบาล คือ สามารถปฏิบัติ การพยาบาลเชิงพยาบาลวิชาชีพ ให้การพยาบาลด้วยความรู้ทางปัญญา ด้วยทักษะในด้าน เทคนิคการพยาบาล และด้านคุณธรรม ที่จะช่วยให้บทบาท "การดูแล" มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัด

ในสายตาของสังคม (ฟาริดา อิบราฮิม, 2535) การเรียนการสอนภาคปฏิบัติจึงนับว่าเป็นหัวใจของการเรียนการสอนในวิชาชีพพยาบาล เมื่อนักศึกษาชั้นฝึกปฏิบัติงานในการเรียนภาคปฏิบัติ นักศึกษาจะเรียนบทบาทพยาบาลวิชาชีพจากอาจารย์พยาบาล และจากพยาบาลในหน่วยงานที่เขาฝึกปฏิบัติงาน จึงเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทัศนคติต่อตนเองและต่อวิชาชีพของนักศึกษานพยาบาล

วิลสัน (Wilson, 1984) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางคลินิกของนักศึกษานพยาบาล พบว่า นักศึกษานพยาบาลเห็นว่า การศึกษาภาคปฏิบัติในคลินิกมีเป้าหมาย เพื่อการทำงานที่ไม่เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย เพื่อการช่วยเหลือผู้ป่วย โดยต้องนำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ทางคลินิก ต้องเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ รวมทั้งต้องเรียนรู้การเป็นนักศึกษานพยาบาลที่ดี หรือการเป็นพยาบาลที่ดี นักศึกษาเห็นว่าครูพยาบาลและพยาบาลประจำการจะเป็นตัวแบบแก่เขา และกระบวนการเรียนรู้ทางคลินิก ประกอบด้วย การสังเกต การฝึกซ้อม และลงมือปฏิบัติจริงและการประเมินผล

พยาบาลทุกคนจึงต้องเป็นครู ในลักษณะเป็นตัวอย่างสำหรับนักศึกษา ในขณะที่เรียนเป็นพยาบาล ดังคำกล่าวของมิสฟลอเรนซ์ ไนติงเกล ที่ว่า "การสอนที่มีประสิทธิภาพดีที่สุดคือการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิธีที่ดีกว่าพูดหรือเขียน ความสำเร็จของการศึกษาอบรมในสถาบันการศึกษา จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของพยาบาลในสถานพยาบาลที่นักศึกษาฝึกงานว่าจะช่วยฝึกฝนผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด" (รัตนา ทองสวัสดิ์, 2534)

ในปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลิตพยาบาลวิชาชีพได้ปีละ 1650 คน ซึ่งในการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต กระทรวงสาธารณสุขจะต้องรับผิดชอบดูแลนักศึกษาจำนวนประมาณ 6500 คน (1650 x 4 ปี) แต่มีอาจารย์พยาบาลเพียง 955 คน ซึ่งยังไม่เพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐาน การจัดการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย โดยทบวงมหาวิทยาลัย กำหนดให้อัตราส่วน อาจารย์ : นักศึกษา เป็น 1:4 (กองแผนงาน สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2536) เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้อาจารย์ไม่สามารถดูแลนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงานได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้พบว่ามีปัญหาการขาดแคลนพยาบาล เนื่องจากอัตรา การโอน ย้าย ลาออก ของพยาบาลวิชาชีพมีจำนวนมากขึ้น และ

จากปัญหาจากสภาพการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความเครียด เนื่องจากภาระงานที่หนัก การปฏิบัติงานมีลักษณะเป็นกิจวัตร อาจทำให้เกิดความเคยชิน เบื่อหน่าย เพราะความจำเจ ซ้ำซาก จนทำให้กลายเป็นคนเกียจคร้านไปได้ เมื่อปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานปี

นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้เรียนรู้การปฏิบัติการพยาบาล ตลอดจนลักษณะแห่งวิชาชีพ เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้พบเห็นการปฏิบัติงานโดยตรงกับผู้ป่วย ดังนั้น นักศึกษามักจะเรียนรู้ และยึดตัวอย่างการปฏิบัติงานที่มองเห็นในตึกเป็นแบบฉบับ (สมคิด รัชศาสตร์, ประพนอม โอทกานนท์, 2525) ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่อาจารย์พยาบาล และพยาบาลประจำการ จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งในด้านการปฏิบัติการพยาบาล และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ นักศึกษาได้รับรู้และปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม เกิดการเลียนแบบ อย่างถูกต้อง ให้ นักศึกษาได้รับรู้ว่า การปฏิบัติงานในวิชาชีพ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจ โดยเฉพาะพยาบาลประจำการ ผู้มีเทศน์นักศึกษา เมื่อนักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติงานในเวรบ่าย-ดึก จำเป็นต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ นักศึกษาในทุกด้าน นักศึกษาจะเกิดทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อวิชาชีพนั้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ ตัวแบบทางวิชาชีพ ถ้า นักศึกษา ได้พบเห็นตัวอย่างที่ไม่ดีแล้ว ย่อมทำให้มีทัศนคติต่อวิชาชีพไปในทางลบได้ ซึ่งเป็นผลเสียต่อวิชาชีพอย่างยิ่ง

จากสภาพปัญหาด้านนักศึกษาและการเรียนรู้ทางคลินิกของนักศึกษา ที่มีผลกระทบต่อทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษา ตลอดจนภาพพจน์และความอยู่รอดของวิชาชีพ การพยาบาลนี้ถือเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องการการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อดำเนินการแก้ไข เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดศึกษาและวิจัยเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามอาชีพบิดามารดา ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การเลือกตัวแบบ และระดับชั้นปี ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ฝ่ายการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตบัณฑิตพยาบาลวิชาชีพ ได้ตระหนักในความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาล ในสถาบันการศึกษาพยาบาลใน เขตกรุงเทพมหานครที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เนื่องจากเป็นนักศึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่อยู่ในส่วนกลาง เป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญในหลาย ๆ ด้าน มีสถาบันการศึกษาพยาบาลที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานหลายสังกัด มีลักษณะเฉพาะที่ต่างไปจากนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลในภาคอื่น เพื่อเป็น

ข้อมูลพื้นฐานและเป็นรากฐานในการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งผลที่ได้รับจากการศึกษาจะมีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตพยาบาล โดยจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหาร อาจารย์พยาบาล และผู้อยู่ในวิชาชีพได้มองเห็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาพยาบาล ให้สามารถปฏิบัติตนในบทบาทพยาบาลวิชาชีพอย่างถูกต้องและเหมาะสม สิ่งสำคัญมากประการหนึ่งคือการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ และช่วยพัฒนาผู้เรียน เพื่อเตรียมตัวเป็นพยาบาลที่ดี พร้อมทั้งจะสามารถปฏิบัติภารกิจด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ตามบทบาทแห่งวิชาชีพและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคนในวิชาชีพ สร้างความเป็นเอกลักษณ์และความมั่นคงแห่งวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ในการผลิตคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ด้านการยอมรับจากสังคม ลักษณะวิชาชีพ การปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ผู้ป่วย และญาติ ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพ ของนักศึกษาพยาบาล ในสถาบันการศึกษพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร
2. เปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ในสถาบันการศึกษพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม อาชีพบิดาหรือมารดา ประสบการณ์ การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การเลือกตัวแบบ และระดับชั้นปี

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

การศึกษภาคปฏิบัตินับว่าเป็นหัวใจของการศึกษาพยาบาล (จินตนา ยูนิพันธ์, 2527) นักศึกษาพยาบาลจะเรียนรู้บทบาทของพยาบาลวิชาชีพในด้านต่าง ๆ จากอาจารย์พยาบาล พยาบาลหัวหน้าตึก ผู้ตรวจการพยาบาล พยาบาลประจำการ (ฟาริดา อิบราฮิม, 2535) แต่ความสำเร็จในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย เช่น ทัศนคติที่ดีต่อการ

เรียน ต่องานที่ปฏิบัติ ทักษะที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การจดจำ และการพร้อมกระทำของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องพัฒนานักศึกษาพยาบาล ให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและต่อวิชาชีพ (ประนอม โอทกานนท์, 2528) ผู้บริหาร คณาจารย์พยาบาล และผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ จึงควรให้ความสนใจ และเข้าใจถึงธรรมชาติความต้องการของนักศึกษาพยาบาลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทัศนคติของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งการเกิดหรือการพัฒนาทัศนคติจะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ชม ภูมิภาค (2523) กล่าวว่า ทัศนคติ เกิดได้จาก ประสบการณ์เฉพาะ การสอน ตัวอย่าง และปัจจัยด้านสถาบัน และธีระพร อุวรรณโณ (2521) ให้แนวคิดที่ว่า ทัศนคติเกิดจากอิทธิพลของพ่อแม่ ครู เพื่อน สื่อมวลชน และจากประสบการณ์ส่วนตัว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล จะดีหรือไม่ดีเพียงใดนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ดังนี้

อาชีพบิดา-มารดา การเกิด และการพัฒนาทัศนคติ บิดา-มารดา นับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุด และมีความสำคัญที่สุด (ธีระพร อุวรรณโณ, 2521 , ลัดดา กิติวิภาดา, 2532) จากการศึกษาของอรพิน แสงสว่าง (2536) พบว่า อาชีพบิดา-มารดา มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาของ ปฏิพร บุญกล้า (2530) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีบิดา-มารดา ประกอบอาชีพส่วนตัว มีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพการพยาบาล และมีความคิดว่า อาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่ดี มีเกียรติ ได้รับการยกย่องจากสังคม

ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน ซิมสัน (Simpson, 1979 อ้างถึงใน ศิขริน สู้สุข, 2532) กล่าวว่า ประสบการณ์ที่ประทับใจ อาจจะเป็นแรงดึงดูดใจที่จะทำให้ปรารถนาเข้าไปใช้ชีวิตในการอาชีพนั้น ๆ เช่นเดียวกับ ปรียาพร ให้แนวคิดที่ว่า ความรู้เดิมหรือประสบการณ์ ซึ่งได้แก่ ความคิด ความรู้ และการกระทำที่เคยทำในอดีต มีความสำคัญมากสำหรับการตีความหมายหรือแปลความหมายของอาการสัมผัสจะช่วยให้การแปลความหมายของสิ่งนั้นออกมาเป็นความรู้ ความสนใจ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534) และชูชีพ อ่อนโคกสูง (2522) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ วัตถุ หรือบุคคลใด ที่ทำให้เกิดความพอใจและความสุขใจ จะทำให้คนมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คำหวาน วิสเน็ญ พบว่า นักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 ที่ได้รับการอบรมและมีประสบการณ์ด้านจิตเวชอย่าง

สมบูรณ์ มีทัศนคติต่อผู้ป่วยจิตเวชดีกว่านักศึกษาพยาบาลปีที่ 1 ซึ่งยังไม่เคยได้รับการศึกษาด้านนี้เลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คำหวน วิสเพ็ญ, 2521 อ้างถึงใน พันทวดี เสรินทวัฒน์, 2531)

การเลือกตัวแบบ ในการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล พยาบาลวิชาชีพทุกคนคือตัวแบบสำหรับนักศึกษา ในการเรียนรู้ที่จะเป็นพยาบาล เพราะการเรียนรู้ในวิชาชีพพยาบาลส่วนใหญ่ต้องอาศัยการเรียนรู้ทางคลินิก พยาบาลทุกคนจึงเป็นครูในแบบเป็นตัวอย่างสำหรับนักศึกษาในขณะที่เรียนเป็นพยาบาล (รัตนา ทองสวัสดิ์, 2534) จากการศึกษาของ ลีเพจ ซูซาน อีโลรา (Lepage Susan Elora, 1991) พบว่า นักศึกษาเลือกตัวแบบที่ดีที่สุดคือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางคลินิก 35.8 % พยาบาลประจำการ 31.7 % อาจารย์ 24.2 % และผู้ให้การพยาบาลผู้ป่วย 20.8 % และจากการศึกษาของ คูเปอร์ เจนีวา (Cooper Geneva, 1982) พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มองอาจารย์พยาบาลเป็นแบบอย่างในบทบาทของพยาบาลวิชาชีพมากที่สุด

ระดับชั้นปี เมื่อนักศึกษาเรียนอยู่ชั้นปีสูงขึ้น มีวุฒิภาวะมากขึ้น ก็ย่อมที่จะปรับตัวเรียนรู้และแสวงหาวิธีปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกมั่นคง และพึงพอใจ (จินตนา ยูนินันท์, 2534) จากงานวิจัยของ ประนอม แสงจันทร์ (2529) เรื่อง ความพึงพอใจในการศึกษาวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ในสถานศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีระดับชั้นปีต่างกัน มีความพึงพอใจในการศึกษาวิชาชีพพยาบาลโดยรวมทุกด้านแตกต่างกัน โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และสอดคล้องกับการวิจัยของ นันทนา น้ำฝน และคณะ (2524) ที่ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ในระดับภาคและระดับชั้นปี พบว่า ทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล มีความแตกต่างกันในแต่ละภาคและแต่ละชั้นปี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาลที่ บิดาหรือมารดาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข มีทัศนคติต่อวิชาชีวะการพยาบาลดีกว่านักศึกษาพยาบาลที่บิดาหรือมารดาประกอบอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข
2. นักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน มีทัศนคติต่อวิชาชีวะการพยาบาลดีกว่านักศึกษาพยาบาลที่ไม่มีประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน
3. นักศึกษาพยาบาลที่เลือกผู้นำฝ่ายการพยาบาล อาจารย์พยาบาล พยาบาลประจำการเป็นตัวแบบ มีทัศนคติต่อวิชาชีวะการพยาบาลดีกว่านักศึกษาพยาบาลที่เลือกนักศึกษาพยาบาลรุ่นพี่ และเพื่อนเป็นตัวแบบ
4. นักศึกษาพยาบาลระดับชั้นปีที่4 มีทัศนคติต่อวิชาชีวะการพยาบาลดีกว่านักศึกษาพยาบาล ระดับชั้นปีที่ 3, 2 และ1 ตามลำดับ

ปัญหาของการวิจัย

1. ทัศนคติต่อวิชาชีวะการพยาบาล 6 ด้าน ของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร
2. ทัศนคติต่อวิชาชีวะการพยาบาลของ นักศึกษาพยาบาล ในสถาบันการศึกษพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม อาชีพบิดา มารดา ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การเลือกตัวแบบ และระดับชั้นปี แตกต่างกันหรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ และหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ทั้ง 4 ชั้นปี ในสถาบันการศึกษพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร 5 สถาบัน

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ทศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาล 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับจากสังคม ด้านลักษณะวิชาชีพ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ผู้ป่วย และญาติ ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ และด้านองค์กรวิชาชีพ ตามการรับรู้ของ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1, 2, 3, 4 ในสถาบันการศึกษายาบาล เขตกรุงเทพมหานคร 5 สถาบัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบของนักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี ที่ได้จากการตอบแบบวัด และแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ ถือว่าตอบตามความเป็นจริงทุกประการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ทศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาล หมายถึง ความรู้ ความรู้สึก หรืออารมณ์ ความชอบหรือไม่ชอบ ความพอใจหรือไม่พอใจและความพร้อมที่จะกระทำในทางบวกหรือลบที่มีต่อวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยทศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาล 6 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ของสังคม ด้านลักษณะวิชาชีพ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ผู้ป่วยและญาติ ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ และด้านองค์กรวิชาชีพดังนี้

1.1 ด้านการยอมรับจากสังคม ครอบคลุม ความมีเกียรติของวิชาชีพ ฐานะของวิชาชีพ ความยกย่องจากสังคม ประโยชน์ของวิชาชีพต่อสังคม

1.2 ด้านลักษณะของวิชาชีพ ครอบคลุม ความมีเอกลักษณ์ของวิชาชีพ ความรับผิดชอบของวิชาชีพ ความมั่นคงในวิชาชีพ ความเสียสละต่อสังคม ความมีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และโอกาสในการเข้าทำงาน

1.3 ด้านการปฏิบัติงาน ครอบคลุม ช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน ผลกระทบต่อภาวะสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ ความรู้ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ความภาคภูมิใจในงาน และโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ

1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน ผู้ป่วย และญาติ ครอบคลุม ลักษณะของความสัมพันธ์ และมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้ร่วมงาน ผู้ป่วย และญาติ ความร่วมมือและความยกย่องจากผู้ร่วมงาน ผู้ป่วย และญาติ

1.5 ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ครอบคลุม ความทัดเทียมกับวิชาชีพอื่น โอกาสในการศึกษาต่อ และสวัสดิการ ค่าตอบแทน ตำแหน่งการงานที่สูงขึ้น

1.6 ด้านองค์กรวิชาชีพ ครอบคลุม ความรู้ต่อองค์กร และหน้าที่ขององค์กรต่อสมาชิก การพัฒนาขององค์กรวิชาชีพ ความช่วยเหลือขององค์กรต่อสมาชิก ผลประโยชน์ที่สมาชิกพึงได้รับ และการรักษาภาพพจน์แห่งวิชาชีพ

2. อาชีพบิดาหรือมารดา หมายถึง อาชีพหลักหรืออาชีพประจำที่บิดาหรือมารดาใช้ในการประกอบกำเลี้ยงชีพทำให้มีรายได้ในปัจจุบัน ถ้าบุคคลใดมีหลายอาชีพในเวลาเดียวกัน ให้ถืออาชีพที่มีรายได้สูงสุดเพียงอาชีพเดียวได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขและอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข

3. ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน หมายถึง ประสบการณ์การช่วยเหลือดูแล ให้คำแนะนำด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้ป่วยที่บ้านของนักศึกษาพยาบาล ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วย 4 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษาพยาบาล และด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ

4. การเลือกตัวแบบ หมายถึง บุคคลที่นักศึกษานิยม ชื่นชอบ พึงพอใจ การปฏิบัติงานในบทบาทพยาบาลวิชาชีพ และยึดถือเป็นแบบอย่าง คือ อาจารย์พยาบาล ผู้นำฝ่ายการพยาบาล พยาบาลประจำการ นักศึกษาพยาบาลรุ่นพี่และเพื่อน

5. ระดับชั้นปี หมายถึง ระดับชั้นปีที่นักศึกษายาบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ หรือ หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ศึกษาอยู่ได้แก่ ชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 ปีที่ 4

6. นักศึกษาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์หรือหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1, 2, 3, 4 ในสถาบันการศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร

7. สถาบันการศึกษาพยาบาล หมายถึง สถาบันการศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ทั้ง 5 สังกัด คือ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงสาธารณสุข สังกัดกระทรวงมหาดไทย สังกัดกระทรวงกลาโหม และสังกัดกรุงเทพมหานคร รวม 5 สถาบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร อาจารย์พยาบาล และผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ ในการเสริมสร้างและพัฒนาทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลให้ดีขึ้น
2. เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาลอย่างต่อเนื่องทุกชั้นปี ตลอดการศึกษา



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย